

katere jo oklepa danes klerikalni valpet? je zapisal dunajski poročevalec „Slov. Nar.“ v svojem poročilu 31. maja t. l.

Kaj res nimajo nikjer strahu, če že nimajo srca? Poznajo nas ponižne in vdane, ki bomo čakali zopet ponižni in vdani — saj do jeseni, jeseni pa naprej in naprej...

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem je imela svoj redni občni zbor dne 29. junija v Ptuj.

Ob 8. uri zjutraj je imel odbor svojo sejo, delegacijsko zborovanje, pa ki se ga je udeležilo 91 % delegatov, se je pričelo zaradi zamude vlaka šele ob 11. uri ter trajalo do 1/4 na 4. uro popoldne.

Predsednik Rajšp pozdravi navzoče najsrčneje, poudarjajoč pomen današnjega zborovanja. Prišli smo, da povemo, kaj smo delali, prišli pa smo tudi, da določimo smer našemu delu v bodoče. Spominja se v prirčnih besedah umrlega tajnika, obče priljubljenega odkritega tovariša Šijanca, katerega spominu zakličejo navzoči trikrat: Slava!

Zatem pozdravi Zvezo predsednik Ptujškega učit. društva, tov. Ivan Klemenčič, želeč zborovanju mnogo uspeha.

Tajnikov namestnik tov. Iv. Tomažič poda poročilo o delovanju v teku zadnjih dveh let. Zveza ima včlanjenih 16 okr. učit. društev in odsek Marenberškega učit. društva ter šteje 652 rednih članov in 2 častna člana; število je naraslo za 15. Odborovih sej je bilo 6, vodstvo samo se je sešlo enkrat in enkrat se je vršilo zborovanje predsednikov okr. učit. društev. Leta 1910. dne 5., 6. in 7. septembra je priredila Zveza v Mariboru počitniški tečaj, s katerim je bil v zvezi izlet 8. septembra na rojstni dom Stanka Vraza.

Iz sklepov odborovih sej je omeniti posebno stališče, ki ga je zavzela Zveza v delitvi dež. šol. sveta, nastop posameznih okr. učit. društev o priliki predloga za uvedbo slov. poslovnega jezika pri uradnih konferencah, skupen nastop z nemškimi tovariši za izboljšanje naših plač — na našo zahtevo je bil v tozadevno enketo poklican tovariš Požegar.

Blagajnik tov. Gnus poroča, da je znašal blagajniški preostanek koncem 1. 1909 K 11598. 1. 1910 je bilo K 108898 dohodkov, K 70920 stroškov, torej K 37978 prebitka; 1. 1911 je bilo K 152759 dohodkov, K 78981 stroškov, torej K 73778 prebitka.

Velike stroške je povzročila Zvezi II. izdaja Žepnega koledarčka, ki pa se pokriva, ako stori učiteljstvo svojo dolžnost ter pokupi zalogo teh vsaj po znižani ceni 30 do 40 h.

Ker nekatera društva prijavljajo večja števila članov, kakor plačujejo, se poudarja, da se ima vsako društvo pri izvolitvi delegatov ravnati po številu plačujočih članov, ne članov na papirju. Kdor ne plačuje članarine, se ne smatra za člana naše organizacije.

Takoj po blagajnikovem poročilu, ki je bilo z odobravanjem vzeto v znanje, so bili voljeni za računsko pregledovalce tovariši Knapič, Leber in Petrovič.

O „Učiteljski gospodarski zadrugi“ je poročal nje predsednik tov. Lud Černež. — Poudarja posebno pomen in namen te zadruge, ki se je imela začetkom boriti z velikimi težkočami, katerih mnogo so povzročili tovariši sami. Nahajajo se tovariši člani, ki še zadržanih pravil ne poznajo, tovariši, ki poznajo zadrugo le takrat, ko jo rabijo, drugače pa delajo ovire. Obstrukcija se nahaja v naših vrstah, kar pa ne sme biti, ako hočemo, da bo naša stvar napredovala. Poudarja, da se vsem ne more ustreči, zaradi česar pa bi se ne smeli odvrnati od podjetja. Opozarja na pogodbo s I. češko ter priporoča tovarišem, da pridno zavarujejo pri tej nam naklonjeni družbi. — Tov. Pulko priporoča, da se računski stroški pri naročanju listov po %, tov. Brinar pa priporoča, da učiteljstvo ne le svojih event. prihrankov, ampak tudi prihranke šolskih otrok nalaga v naši zadrugi. Pri nakupovanju se ozirajmo vedno na trdke, ki nas podpirajo.

Preds. Rajšp poročevalcu za poročilo in vsemu odboru zadruge za požrtvovalno delo izreče zahvalo. (Konec.)

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K.
(Konec.)

Že od nekdaj je bil anarhizem v vseh svojih oblikah (izkoriščanje, sovraštvo, zasluževanje) najstrašnejši uničevalec človeškega rodu.

Kaka nepravilnost ali brezpravnost je tlačila po Rimljanih obvladane narode že pred več nego 2000 leti. Obupovali so pred neznošnim izkoriščanjem ter hrepene pričakovali odrešenika, ki bi uvedel kraljestvo pravičnosti. Prišel je ter dal človeku formulo za rešitev socialnega problema: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega

sebe!“ Idealno, preidealno za tiste in za naše čase, dobesedno umevano. Umevali so jo pa celo krivo, takorekó samo parado. Začetek realizovanja rešilne formule je pripoznavati v popolnem obsegu pravice soobčana ali bližnjega. Ni ga treba ljubiti, to je sentimentalno, treba pa je, da ga naravnost ne sovražim. Ni mu treba pomagati, najprej naj pazim, da mu ne škodujem. Nikogar ni treba naravnost podpirati v njegovem razvoju, le ovirati ga ne smem v ničemer, kar ni v splošnem škodljivo.

Tudi zastoj dajati ni treba, ako se le varujem, da ne vzamem nikomur ničesar ter za malenkostno opravilo ali uslugo ne potegnem bližnjemu kožo čez hrbet in glavo.

Dobra dela usmiljenja, miloščine itd. so brezpomembna, ako na drugi strani en gros kratim zdravim pravice, pohabljam njih zmožnosti in potence. Darovi, miloščine ne spravljajo s sveta pomanjkanja, ker ne pomnožujejo vrednosti, ampak se samo razdele; bogastvo se rodi iz proizvodnje, dela, iz preobrazbe in prilagoditve ozemlja, iz kulture. Sploh je velika radodarnost privatnim osebam — ne v javne namene — sumljiva, ker hoče najčiste darovalec s tem le opravičiti svoje brezdelje. Tudi takozvana razlastitev kapitalistov pomenja le menjavanje posestnikov vrednot, in nima kakor darovanje s proizvodnjem bogastva ničesar opraviti. Ravno takega gospodarskega pomena je odiranje, osleparjenje, tatvina in plen, ne množi bogastva za nikogar; menjajo sicer posestniki vrednost, a močno ovira proizvodnjo bogastva, torej ga le zniža.

Vsi ti načini prometa vrednot provzročajo več ali manj padanje kulture, najmanj sicer darovanje.

Kdor živi od milodarov, ne more delati ali pa neče delati in iskati zaslužka. V slednjem slučaju oškoduje družbo, ker jo oslepari za svoje delovne sile. Čim več je takih, tem prenedostna postaja produkcija na vsakem polju, vrhutega se koristno učinkujoči preveč obremene, torej vlada nepravilnost. Še hujše posledice imajo odiranje, sleparstvo, tatvina, neopravičene privilegije. ki ovirajo še močnejše kulturo. V vseh teh ozirih je treba bodočim rodovom čistiti pojme in nato družbo; princip pravičnosti bo odkrival vedno, kje je treba začeti reformirati.

Ne usmiljenje, ne ljubezen ne bosta rešila socialnega problema, ampak le pravičnost in svoboda.

Rimljani niso propadli, njih država ni bila razbita zaradi mehkužnosti in degeneracije rodu zavoljo bogastva in uživanja, kakor čitamo še po nekotih zgodovinah. Propad se je začel že za Avgusta in celo pred njim, ko je začela nepravilnost uničevati blaginjo in bogastvo širših množic, anarhija je naraščala vedno hujša in izpodjedla državi vse korenine, da je končno popolnoma trhla in onemogla zaradi krivičnosti zapadla maloštevilnim tujim druhalim v plen.

Bogastvo daje državi silo in moč, naprava zveste podanike, širjajoča nepravilnost ga pa kmalu uniči in je pomenjala še dozdaj povsod začetek konca, ako se v pravem času ni iztrebila. Nič manja anarhija se ne vleče skozi srednji vek do najnovejše dobe: „Zgodovina človeštva je zgodovina njegovih zmot.“

Tiho se vplazi najprej despotizem ali nepravilnost v prid le enega stanu, narašča in končuje z neredom. Nedolžno izgledajo razne oblike nepravilnosti: kršenje samoobsebi umevnih pravic uradnikov, omejevanje njih svobodščin z neumestnimi formulami o službeni pragmatiki, da je vezano in se ne more niti gibati; zavlačanje in onemogočanje sklepanja potrebnih akcij v zakonodajalnih skupščinah, zavlačanje duhu časa odgovarjajočih reform na polju šolstva, sodstva, sploh oviranje napredovanja in uveljavljanje fosilnih, neprimernih oblik izza premagane preteklosti.

Kultura ni nekaj stalnega, ampak nastajajočega, kateri primerno se morajo izpopolnjevati potrebne oblike socialnega redu na principu višje pravičnosti in svobode, ne narobe; najvišja kultura bo nekoč identična z najvišjo pravičnostjo in največjo svobodo; v tej smeri leži, kakor sem omenil, rešitev socialnega problema.

Kršenje in omejevanje pravic ali svobode zakonitim potom — to je nepravilnost — je napačno sredstvo; ne more drugače vplivati, nego da uničuje intenziteto življenja nalik naravnim katastrofam.

Vseeno je, ako ničesar ne pridelam in pridobim, ali pa mi drugi vse vzamejo, da nimam ničesar.

Vseeno je za moje poznejše življenje, ako sem bil že rojen kot idiot, ali mi pa, sprva normalnemu, vso dobo doseganja izbijajo iz uma vsako možnost samostojnega svobodnega razmišljanja in presojevanja, vsako možnost snovanja idej z napačnim neresničnim podukom, s sugestijo in zbujanjem strahu. V obeh slučajih mi je nemogoče za sebe misliti in ukrepati ter na podlagi tega pošteno pridobivati.

Vseeno je tudi na primer, ali se komu odrežejo roke, ali mu pa zaradi katerega-

koli prestopka odtegnejo vsako možnost pridobiti si eksistenčne pogoje.

Vseeno je, ako nimam nobene tih idej, ki bi jih lahko objavljali, ali mi pa zabranijo v slučaju, da jih imam, pomisliti na eksistenčno varnost, da se jih ne upam objaviti. Ako so ideje resnične, jih v drugem slučaju ljudje ravno tako pogrešajo, kakor da bi jih sploh še ne bilo.

Preganjanje znanstvenikov, publicistov zaradi tega, ker širijo obsebi resnične ideje, ki slučajno niso v skladu z naziranjem enega stanu ali z nauki kake institucije, je ravno tako nepravilno, kulturno škodljivo, anarhistično početje, kakor usužnjevanje in odiranje. Celota trpi škodo, ker se jo prikrajša za množico idej, ki so podlaga proizvodnji, podjetnosti in asociacije.

Vseeno je, sem li analifabet, ali pa ne smem čitati, kar mi širi spoznanje; efekt je isti; ne morem napredovati in ostajam neumen.

V državljanskem oziru velja isto.

Za kulturo je vseeno, imamo li absolutizem ali pa ne, ako v drugem slučaju množica ljudstva in ustavni državi ne sme voliti po prepričanju in lastnem presojevanju, ker se to zabranjuje s strahovanjem in raznimi drugimi sredstvi.

Vsak tak despotičen socialni pojav je zlo; uničuje življenske funkcije, posebno najvažnejše, ki so ravno duševne. Vsaka nepravilnost zaradi despotizma od katerekoli strani v javni zadevi napravlja doseganje kulturne pridobitve in socialni red iluzorične, udušuje in pomandira pojave življenja, sploh njega intenziteto.

Naše nevedno, nerazodeno ljudstvo pričakuje od tega sistema rešitve iz bede in brez pomembnosti! Zastopnike nepravilnosti prepričati o zlu je vedno neplodno početje; saj zahtevajo zase privilegije in absolutno oblast, hočejo biti bogovi, torej je nujno, da so jim na razpolago zatiranci potrebujejo nujno nesvobodne in vseh pravic oropane, ker je eno do drugega v korelativnem razmerju.

Kultura, pravičnost, svoboda, sreča so identični pojmi in značijo vedno le eno in isto plat socialnega življenja in njeja pojavov, samo z različnega stališča opazovalca in raziskovalca. Enega stanja ni mogoče ustvariti brez drugega, vse pa uničuje nepravilnost v najkrajši dobi.

Ne da se po kulturi stremiti, obenem pa uničevati človečanske pravice, posebno duševno svobodo. Z despotizmom ni mogoče zabranjevati anarhizma, z nesvobodo in usužnjevanjem se ne da ustvariti pravičnosti.

S poklerikaljenjem šolstva in učiteljstva se ne da v nastajajočih rodovih doseči višja izobrazba, ali sposobnost za intenzivnejše proizvodnjo ali pridobivanje.

S preganjanjem širiteljev svobodnega mišljenja in raziskovanja ni mogoče pomnoževati za potomce idejnega zaklada.

S pobijanjem vsakega pokreta, vsakega živahnega gibanja se ne zbujajo intenziteta življenja.

Seveda so to enostavne resnice, vendar se povsod pripravljajo, postavljati jih na glavo in uveljavljati nasprotno principe.

Boj za obstoj se bo sploh vedno, ali vsaj za nedogledno dolgo, vršil srdito med ljudmi, v drobnem in na veliko, in ne samo napram prirodi, kamor sodi, in ki daje največje jamstvo za hitri kulturni razvoj. Ako tudi glede slednjega z ozirom na celoto antagonizma med ljudmi ne more biti, obstoja vendar absolutni antagonizem med kulturo in nekulturo, pravičnostjo in krivičnostjo, med državnim redom in anarhijo, med svobodo in brezpravnostjo, parazitstvom in koristnim učinkovanjem itd.

Zaraditega obstoja tudi večni antagonizem med privrženci in podpiralci prvega, oziroma drugega sistema, med zastopniki pravičnosti in svobode ter med pristaši anarhizma v katerikoli obliki, od despotia in zatiralca nasproti zatiranemu počenši dol do tata in okradenega. Krivičnost je pri prvem, krivičnost je pri drugem, le v sredstvih se razločujeta. Despot, zatiralec ima po svoji sili na razpolago zakone in postave, ki jih obrača sebi v prid ali jih nareja iluzorične, ropar in tat sta pa prisiljena zanašati se le na lastno moč.

Nikdar se oba sistema ne dasta spraviti v harmoničen sklad, v asociacijo in solidarnost, v organizacijo kol državno obliko. Vsako tako prizadevanje je brezuspešno, antagonizem med kulturo in nekulturo, napredkom in med reakcionarstvom je nepremostljiv, boj še danes nedokončan. Ta razredni boj se ne vrši med proletarci in kapitalisti, med posedujočimi in neposedujočimi, sovraznik je za posedujoče in neposedujoče nepravilnost, anarhija ali nesvoboda.

Ko bi ne bilo nepravilnosti ne več anarhizma ne tlačanstva ne svobode, ne bi bilo več boja, zakaj vsi vzroki za kak boj bi s tem izginili. Vse bi se solidarno asociiralo in še tesneje organiziralo v stoterih oblikah za boj nasproti prirodi in v svrhu čim hitrejšega skupnega obvladavanja in prilagodenja planeta. Kakšen poskok in napredek glede bogastva, kultura se odkriva očem! Kolikor tudi v sedanjem času pre-

vladujejo težnje po kulturi in napredku, koder večina prebivalstva stremi za pravi boj za obstoj, ni več mnogo časa, niti posebne volje, tritati čas in sile za usužnjevanje stanov, slojev, omejevanje in kratenje pravic komurkoli.

Pri nas je treba, ako hočemo boj za obstoj kreniti na pravo polje, uvesti temeljite in korenite reforme na vsakem polju, na vsaki panogi gospodarstva in uprave, pred vsem v sodstvo in šolstvo.

Z intenzivno maobrazbo mladine, navedenemu primerno, je posebno treba vzgajati in pripravljati prihodnje rodove sposobnejše za življenje in uspevanje na tej zemlji, na tem svetu — ne za kak oni svet. Boj proti nekulturi bo končno premagal vse ovire, ki se še sedaj stavijo temu nasproti.

Nekoč vendar mora večina izpregledati in začeti udeleževati pravo kulturo; tedaj pa ne bodo smeli več pozabiti na nas in naše opravičene zahteve.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Delegati so dalje prijavili sledeča društva.

VIII. Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo:

24. Franc Zagorc, nadučitelj — Bela cerkev;

25. Martin Matko, nadučitelj — Toplice.

IX. Goriško učiteljsko društvo:

26. Rožica Bajt, učiteljica — Bajt;

27. Terezija Pipan, učiteljica — Ročinj;

28. Ignacij Križman, nadučitelj — Dornberg;

29. Josip Zajec, učitelj — Lig;

30. Josip Dvojenik, okrajni učitelj — Bilje;

31. Jakob Novak, učitelj — Kanal;

32. Jakob Rojic, učitelj — Gradišče.

X. Savinjsko učiteljsko društvo:

33. Robert Senica, učitelj — St. Jurij ob Taboru;

34. Franc Rožanc, učitelj — Vransko;

35. Anica Brišnik, učiteljica — Orlavas.

XI. Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja:

36. Karel Puhar, učitelj — Ribnica;

37. Ciril Vizjak, učitelj — Loški potok;

38. Leopoldina Tomšič, učiteljica — Ribnica.

XII. Sevnjsko-brežiško učiteljsko društvo:

39. Simon Gajšek, nadučitelj — Dobova;

40. Ivan Černež, učitelj — Videm;

41. Vincencija Novak, učiteljica — Globoko;

42. Josip Pečnik, nadučitelj — Kapele;

43. Melhijor Rismal, učitelj — Rajhenburg.

Za glavno zborovanje sta zglašeni sledeči temi:

1. Naš položaj in šolstvo. Poročevalec tovariš Karel Kveder — St. Jurij ob južni železnici.

2. Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov. Poročevalec tovariš Melhijor Rismal — Rajhenburg.

Delegacijski seji se predloži v pretres in sklepanje preosnova „Učiteljskega Tovarisa“ glede vsebine, obsega in cene.

Prvi dve prigrisani razpravi segata globoko v naš interes. Važna je posebno druga tema. Kakor druge velike učiteljske organizacije v Avstriji, zavzeli bomo tudi mi svoje stališče glede stalnega nameščenja okrajnih šolskih nadzornikov. Zato naj vsakdo razmisli o tej programni točki, da se zavzamemo za ono, kar bo v korist narodnemu šolstvu in učiteljstvu.

Važen je tudi predlog glede preosnove „Učiteljskega Tovarisa“. Storit moramo vse, da ga spopolnimo v vsakem oziru.

Vodstvo Zaveze.

Predsednik:

L. Jelenc.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 30. junija v Novi Štiti. Vse točke vzporeda so se rešile zanimivo in s koristjo za vsakega udeleženca. Na poziv Učit. tiskarne v Ljubljani se je sklenilo na zborovanju, opozoriti vsa šolska vodstva tega okraja, da naročajo vse k šoli spadajoče tiskovine pri omenjeni tiskarni. „Svoji k svojim!“ Tudi se je vzpodbujalo, da bodimo vsi udje za učitelje toli važne. „Učit. kredit zadruge“ v Celju.

Tovariš Burdian nam je podal jako skrbno izdelano učno sliko: „Hišna muha“. Za svoj trud je žel od navzočih zasluženo zahvalo. Da pa se ta poučljiva, obširna razprava ne izgubi v pozabljenost, bo tov. referent to svoje delo na željo vseh objavil v časopisu. Poročilo tov. predsednika Kelca, ki ga je vsak z velikim zanimanjem poslušal, nas je vzpodbudilo in bodrilo hoditi po stopnjah tega našega tovariša. Povsod in vselej